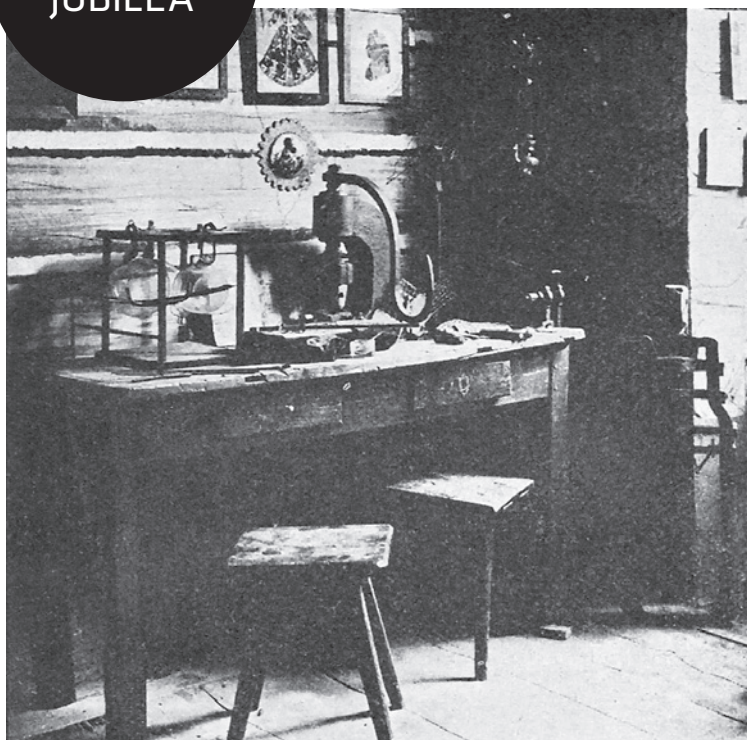

VÝROČÍ
JUBILEA

115 let Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Z první expozice muzea, 1904

Z první expozice muzea, 1904

Jablonecké muzeum zřizované Ministerstvem kultury České republiky spravuje největší kolekci bižuterie na světě (více než 12 milionů kusů) a jednu z největších evropských veřejných sbírek skla (více než 10 tisíc evidenčních čísel a zhruba 16 tisíc kusů vánočních ozdob). V letošním roce si připomíná 115 výročí, a to je jistě dobrá příležitost krátce si připomenout jeho historii a současnost.

O založení uměleckoprůmyslového muzea uvažoval Průmyslový vzdělávací a podpůrný spolek pro Jablonec již v roce 1868. A nejen to, někteří místní výrobci a exportéři již tehdy zamýšlené instituci darovali výrobky

ze svých archivů a vzorkoven. Přes odhodlání členů spolku ale skutečné muzeum se stálými expozicemi nakonec vzniklo až o několik desítek let později. Nejprve roku 1900 Muzejní výbor tehdy již Řemeslnického spolku změnil zaměření připravované instituce na mapování dějin regionu a jabloneckého průmyslu. Na jaře 1904 pak bylo pro veřejnost ve dvou přízemních místnostech Dívkův měšťanské školy slavnostně otevřeno *Městské muzeum jabloneckého řemeslného spolku* právě s touto náplní, k níž se přiřadila přírodověda. Vlastní samostatnou budovu však muzeum získalo až v roce 1911 (provozoval je spolek, zázemí poskyto-

valo město). Nová expozice zde zabírala celkem deset místností.

Z iniciativy předsedy Muzejního spolku Karla R. Fischera – a mezi lety 1918–1934 starosty města – se muzeum podílelo na řadě velkých umělecko-průmyslových a vlastivědných výstav, které se často konaly po celém Jablonci nad Nisou (Výstava uměleckých prací pro jablonecký průmysl 1912, Jizerskohorský týden 1922, Sklo a šperk 1926, Kultura a práce v Jizerských horách 1936). V letech druhé světové války pak bylo uzavřeno.

Na podzim roku 1945 muzeum převzala česká správa a znovu jej otevřela pod názvem *Muzeum města Jablonce nad Ni-*

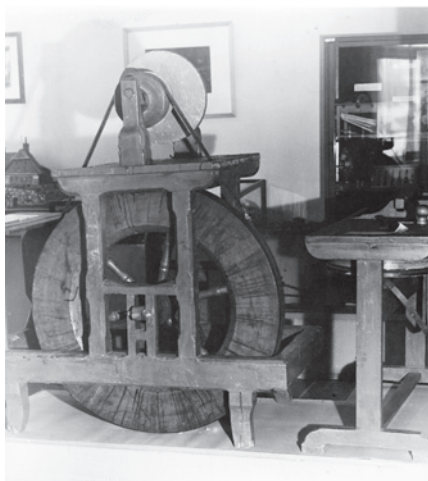

Z expozice muzea, 1911

Z výstavy ke 100. výročí porážky Napoleona v bitvě u Lipska, 1913

Z expozice muzea, 1958

sou (později *Městské muzeum v Jablonci nad Nisou*). Od léta 1946 je vedl pedagog a výtvarník Josef Řehák. K původním sbírkám muzea začaly rychle přibývat svozy a konfiskáty, takže původní budova přestala dostačovat. V roce 1949 se novým zázemím muzea stal kdysi exportní dům firmy Zimmer & Schmidt, kde sídlí dosud. Současně došlo ke změně jeho zaměření i názvu, a to na *Muzeum pro umělecký průmysl*. Ředitelem byl jmenován pedagog, grafik a malíř Viktor Vorlíček. Sbírkový materiál se brzy rozrostl o fondy bývalých místních muzeí z okolí a fragmenty vzorkoven vyvlastněných a znárodněných firem, především exportních domů.

V roce 1953 se jablonecké muzeum stalo součástí Národního technického muzea v Praze a jeho novým hlavním úkolem dokumentovat sklářskou a bižuterní technologii. Změnil se samozřejmě i název, a to na *Národní technické muzeum v Praze, pobočka v Jablonci nad Nisou*. Toto neradostné období skončilo roku 1961, kdy se muzeum znovu osamostatnilo, když se jeho zřizovatelem stal jablonecký okres. Vzniklo tak *Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou*,

Z expozice muzea, 1958

v jehož čele stanul pedagog a historik PhDr. Stanislav Urban.

Pod jeho vedením se z muzea postupně stala i v zahraničí respektovaná specializovaná instituce disponující celostátní působností v oboru bižuterie (1961) a skla (1977). Muzeum též velmi aktivně získávalo a nakupovalo současné výrobky a umělecká díla. Péčí jabloneckého muzea byla navíc obnovena a revitalizována sklářská muzea v Novém Boru (1964) a Kamenickém Šenově (1966), která byla až do roku 1991 jeho pobočkami. V neposlední řadě se jablonecké muzeum v roce 1963 ujalo posledního sklářského stavení na Kristiánově, kde vytvořilo stálou expozici o historii jizerskohorského sklářství (otevřena 1964).

Ředitel Urban též muzeum aktivně zapojil do konání celostátních a později mezinárodních výstav bižuterie (nakonec i skla a porcelánu), které se konaly na jabloneckém výstavišti v sousedství muzea mezi lety 1959–1987. Urbanovi se díky tomu podařilo například vybudovat pozoruhodnou stálou expozici, která zdaleka překračovala formát okresní paměťové instituce. Zajímavos-

tí – a dokladem rozhledu i podnikavosti ředitele Urbana – byl výtvarný ateliér, kde se vyráběly kopie sbírkových a dalších historických předmětů, jenž však musel být se změnou legislativy po roce 1989 zrušen. Instituce disponovala též vlastním restaurátorským a konzervátorským pracovištěm.

Po zesnulém Stanislavu Urbanovi vedení muzea v roce 1977 převzal sklářský technolog Ing. Lubomír Škorpík, který navázal na aktivity rozvíjené a nastíněné v předchozím období. Týkalo se to například občasného vydávání odborného sborníku *Ars vitraria*, jehož poslední číslo vyšlo v roce 1989. Nově se muzeum začalo z vůle zřizovatele v této době aktivně věnovat mapování dějin dělnického hnutí v regionu a dokumentaci výstavby socialismu.

V roce 1990 se ředitelem instituce stal kurátor a teoretik umění Mgr. Antonín Langhamer, jenž se věnoval především výstavám autorského skla a modernizaci expozic (1993–1995, mj. vznik Kabinetu mincí a medailí). V roce 1991 též muzeum obnovilo tradici sklářských poutí na Kristiánově a získalo barokní budovu v Mlýnské ulici, která

Z expozice muzea, 1958

Z expozice muzea, 1964

Z expozice muzea, 1964

prošla náročnou stavební rekonstrukcí (1994–1997). Poté sem byly z hlavní budovy přemístěny depozitáře bižuterie a v přízemí vznikla galerie (z důvodu malé návštěvnosti a nutnosti dalšího zázemí pro uložení sbírky zrušená v roce 2015). Budova získala název Galerie Belveder.

Roku 1997 v čele muzea stanula Ing. Jaroslava Slabá. Pod jejím vedením prošla hlavní budova kompletní stavební rekonstrukcí a vznikly moderní stálé expozice (2001–2004). Zatímco dříve byly sklo a bižuterie prezentovány společně, nově tomu bylo odděleně. Po znovuotevření muzeum získalo ocenění Nejlepší počin roku v rámci soutěže Gloria Musealis a bylo nominováno do soutěže Evropské muzeum roku.

Během mandátu Ing. Slabé se jablonecké muzeum roku 2003 v rámci reformy veřejné správy, kdy zanikly okresy, stalo díky výjimečnosti svého sbírkového fondu státní institucí zřízovanou Ministerstvem kultury České republiky. Důležitou změnou bylo též v roce 2005 otevření unikátní odborné knihovny muzea veřejnosti, a to formou možnosti prezenčního studia. Roku 2009 ředitelka Slabá iniciovala odkup vzorkoven zkrachovalé společnosti Jablonex Group, které se postupně stávají součástí muzejní sbírky. Dva roky poté byla veřejnosti v Galerii Belveder poprvé v rámci nové stálé expozice představena tzv. Sběrka Waldes.

Již v roce 1998 se ředitelka Slabá pokusila projektem *Oděv a jeho doplněk* navázat na bývalé mezinárodní výstavy bižuterie. Ambiciózní prezentace se věnovaly současné jablonecké bižuterii ve spojení s módními kreacemi. Konalo se celkem pět ročníků, dva poslední v letech 2008 a 2011 pod názvem *Mezinárodní trienále*

Z expozice muzea, 1965

JABLONEC 2008 – Oděv a jeho doplněk, poslední z nich již zařazený mezi vybrané periodické akce podporované Ministerstvem kultury.

Roku 2012 byla ředitelkou muzea jmenována Ing. Milada Valečková a činnost instituce dostala novou dynamiku. Zvýšil se počet výstav i odborných výstupů, muzeum začalo systematicky spolupracovat se zahraničními partnery, v letech 2014–2015 byly významně inovovány a přestavěny stálé expozice (v současné době se jedná o největší expozici bižuterie na světě a největší expozici skla v České republice; návštěvníkům se zde nově prezentuje též *Sběrka Waldes*), proběhla komplexní stavební rekonstrukce *Kristiánova* (2017–2018, včetně nové stálé expozice a tematické cyklostezky) a muzeum získalo a na depozitář adaptovalo další budovu v Jablonci nad Nisou (2017–2018). V současné době probíhá realizace přístavby k hlavní budově v avantgardní podobě skleněného krystalu, kde vznikne jedinečná zážitková expozice vánočních

ozdob. V neposlední řadě muzeum v roce 2015 získalo statut vědeckovýzkumné instituce, což je nejvyšším uznáním jeho odborných kvalit.

Pod vedením Ing. Valečkové též dostal jiný rozměr projekt mezinárodního trienále, když se odpoutal od spojení bižuterie a módy a vrátil ke kořenům, tedy prezentaci nejnovějších výdobytků českých i zahraničních výrobců a tvůrců v oborech skla, bižuterie a šperku. Zatím proběhly dva ročníky – v letech 2014 a 2017, díky nimž se mimo jiné podařilo významně obohatit sbírkový fond a expozice muzea o současnou oborovou produkci.

Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou prošlo během své historie různými fázemi. Jeho sbírkový fond je natolik jedinečný, a to i ve světovém měřítku, že záleží jen a jen na lidech, kteří jej tvoří a spravují, zde se bude i nadále rozvíjet. Protože potenciál k tomu rozhodně má.

(Petr Nový)

Z expozice muzea, 1995

Z expozice muzea, 1995